

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2019-09-10

Gasverket Östra, del av Hjorthagen 1:3, förslag till detaljplan, sdp 2014-12741

Stockholms gasverk var det tredje största i sitt slag i Europa och fick en exceptionell arkitektonisk utformning. Det är nu industrihistoriskt utan motsvarighet i världen.

TICCIH (The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage), som är rådgivare åt UNESCO, har i skrivelser till staden 2014 och 2015 väddat att gasverket skulle bevaras i sin helhet. Vid ett sådant bevarande skulle det vara kvalificerat att utses till världsarv.

Detta nämns inte i den aktuella planbeskrivningen och trots TICCIH:s väddanden har flera värdefulla byggnader rivits i enlighet med laga kraftvunna detaljplaner. Särskilt beklaglig är rivningen av gasklocka 4. Beklagligt är också uppförandet av Bobergsskolans nya stora byggnader alldeles intill Ferdinand Bobergs ena gasklocka.

Det aktuella detaljplaneförslaget innefattar byggnader av högsta kulturhistoriska värde, välbevarade både exteriört och interiört, och med en viktig relation till övriga byggnader och till bergväggen i söder.

Området behandlas emellertid i planförslaget som om en hög exploatering för bostäder är huvudsaken och att det räcker med att de industrihistoriska byggnaderna bildar pittoreska inslag bland de nya stora bostadskomplexen. Bergväggen motbyggs och ett voluminöst höghus dominerar området. Ganska generösa möjligheter ges till utökning av fönster och dörrar och till vissa påbyggnader.

Två av de värdefulla industribyggnaderna avser man dessutom att riva.

Det gäller marketenteriet (Hus 15/16), som uppfördes 1935 och innehåller tre matsalar för olika kategorier av anställda, omklädningsavdelningar, tvättstuga, sjukrum och senare även bastu och solarieavdelning. Huset fick en mycket gedigen inredning och i matsalarna finns panoramor av Stockholm och skärgården, målade av konstnären Ernst Leonard (han är inte korrekt identifierad i den antikvariska förundersökningen).

Den enkla planlösningen gör att huset är lätt att utnyttja för olika ändamål. Stommen är av stål, med tegel i fackverk. Det finns fuktskador, men dessa borde inte kunna tas till intäkt för en rivning av den unika och även socialhistoriskt intressanta byggnaden, vilken borde byggnadsminnesklassas i likhet med övriga äldre hus i planområdet

Det andra rivningshotade byggnadskomplexet är spaltgasverket (Hus 18) från 1972. Det är i gott skick och det enda återstående av ursprungligen elva anläggningar i Sverige. De fyra produktions-

linjerna, med sina cylindertorn och skorstenar och den gemensamma manöverbyggnaden, ger även på långt håll en ståtlig och fantasieggande anblick.

Man föreslår emellertid att endast en smärre del behålls, och tycks inte på ett ingående sätt ha studerat möjligheterna av ett mera omfattande bevarande.

Samfundet S:t Erik har med grund i gasverkets världsunika status framfört kritiska och konstruktiva synpunkter i yttranden över förslagen till detaljplaner för Gasverket Västra, Lilla Gasverket och Kolkajen. Yttrandena har dessvärre inte respekterats mer än i obetydlig grad.

Staden har nu en möjlighet att i den sista större detaljplanen för gasverket manifesteras att man äntligen tar till sig gasverkets internationellt unika värde och tar konsekvenserna.

Bergsskärningen mot söder bör bevaras intakt. Marketeriet och spaltgasverket bör bevaras, kolladan (Hus 9) får inte byggas till och inga av husen byggas på. För samtliga byggnader bör gälla att de endast i ytterst angelägna fall får förses med enstaka nya eller förstörade öppningar för fönster och dörrar. Vissa rekonstruktioner kan göras.

Interiört bör entresoleringar och andra ombyggnader bara tillåtas i vissa, välmotiverade fall. Planområdet bör endast kompletteras med välstuderade, mindre byggnader för specificerade ändamål.

Detaljplaneförslaget Gasverket Östra skulle medföra påtaglig skada på riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården, där gasverket är rubricerat som en viktig värdekärna. Samfundet S:t Erik hemställer att förslaget till detaljplan återkallas och att ett nytt planförslag utarbetas, med respekt för gasverkets internationellt unika värden.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Fredrik von Feilitzen
Hedersledamot